СИА Анализ № 03/2024

Септември 2024 г.

Как данъчните ставки влияят на облагаемия доход в България?

Георги Камбуров и Георги Кочарков*

Облагаемият доход от трудова дейност, който служи като данъчна основа и се отчита пред данъчните власти, зависи от размера на данъчните ставки. По-висока данъчна ставка обикновено води до намаляване на облагаемия доход поради намаляване на дохода от труд или поради деклариране на по-нисък доход. Ето защо, при определяне на фискалните ефекти от промените в данъчните ставки и при разработване на данъчната политика на страната е от значение доколко чувствителен е облагаемият доход спрямо данъчните ставки. Този параметър е познат на икономистите като еластичност на облагаемия доход (ЕОД). Големината на ЕОД продължава да бъде обект на широко обсъждане и изследване, тъй като е ключов показател за формулиране на държавни данъчни политики и важен елемент на дискусиите, отнасящи се до данъчни реформи. Настоящият анализ разглежда и предлага оценка на еластичността на облагаемия доход в България.

Използвани са както голям набор от административни данни за България за периода 2005-2012 г., така и особеностите на данъчната реформа, проведена в страната през 2008 г., с която съществуващата прогресивна данъчна система е заменена от система с плосък данък върху доходите на физическите лица в размер на 10%. Целта е да се изследва как индивидуалните трудови доходи реагират на тези данъчни промени и да се оцени еластичността на облагаемия доход в България. Реформата на подоходното облагане от 2008 г. има силно изразено въздействие върху ефективните пределни данъчни ставки (включващи осигурителните вноски) на физическите лица. Нашите резултати показват, че данъчната реформа е намалила пределната данъчна ставка за около две трети от всички работещи (предимно лица с високи доходи) средно с около 10 процентни пункта. В същото време данъчната реформа е увеличила пределната данъчна ставка за около една трета от всички работещи (предимно лица с ниски доходи) с около 10 процентни пункта.

Оценката на ЕОД за България е 0,323 и е в рамките на оценките за други държави. Тази стойност предполага, че облагаемият доход на работещите с най-високата ефективна пределна данъчна ставка преди и след данъчната реформа, при които спадът в пределните данъчни ставки е бил от 36% на 23%, се е увеличил с 6%. Тези ефекти са симетрични – облагаемите доходи на работещите, при които има увеличение на пределната данъчна ставка с 13 процентни пункта, се очаква да намалеят също с 6%. В нашия анализ установяваме, че около една трета от ефекта върху облагаемия доход се дължи на промените в отработените часове.

Ползите и загубите от данъчното облагане често се представят в контекста на намирането на баланс между икономическа ефективност и преодоляване на икономически неравенства, пред което се изправя всяко общество. По-високите данъци водят до загуби на икономическа ефективност. Еластичността на облагаемия доход е пряк показател за разходите, произтичащи от данъчна система с по-високи данъчни ставки върху трудовите доходи. Плодотворна дискусия за нивото и прогресивността на системата на облагане на трудовите доходи обаче изисква и оценки на потенциалните ползи, свързани с по-добро споделяне на рисковете в обществото и увеличено предоставяне на публични услуги от правителството. С нашия анализ се надяваме да насърчим по-нататъшни изследвания в тези области, които да подпомогнат обществените дискусии относно политиките в областта на публичните финанси.

* Проф. Камбуров е от University of Toronto и е член на Съвета за икономически анализи. Д-р Кочарков е от Deutsche Bundesbank и е член на Съвет за икономически анализи. Настоящият анализ се основава на Gyoshev, Kambourov, Kocharkov and Pavkov (2024). Благодарим на членовете на Съвета за икономически анализи, и специално на Пламен Ненов, за отличните коментари и предложения. Мненията, изразени в този анализ, са единствено на авторите, не ангажират по никакъв начин и не представят мнения на Deutsche Bundesbank, Съвета за икономически анализи или българската държава и нейните институции.

Как се променя облагаемият доход при увеличаване на данъчните ставки? Облагаемият доход от трудова дейност, който служи като данъчна основа и се отчита пред данъчните власти, зависи от размера на данъчните ставки. По-висока данъчна ставка обикновено води до намаляване на облагаемия доход поради намаляване на дохода от труд или поради деклариране на по-нисък доход. Ето защо, при определяне на фискалните ефекти от промените в данъчните ставки и при разработване на данъчната политика на страната е от значение доколко чувствителен е облагаемият доход спрямо данъчните ставки. Този параметър е познат на икономистите като еластичност на облагаемия доход (ЕОД). Големината на ЕОД продължава да бъде обект на широко обсъждане и изследване, тъй като е ключов показател за формулиране на държавни данъчни политики и важен елемент на дискусиите, отнасящи се до данъчни реформи. Настоящият анализ разглежда и предлага оценка на еластичността на облагаемия доход в България.

Цялостната данъчна система се състои от множество компоненти, всеки от които има различна цел в икономиката. Тези компоненти включват данъци върху трудовите доходите, данъци върху инвестиционните доходи, данъци върху потреблението (като например данък върху добавената стойност), корпоративни данъци и др. Данъците върху доходите от трудова дейност представляват особен интерес, тъй като трудовото възнаграждение е основен източник на доход за повечето физически лица в България. В настоящия анализ се спираме единствено на данъците върху трудовите доходи с оглед на реформата на данъка върху доходите на физическите лица в България от 2008 г., която замени съществуващата прогресивна данъчна система с плосък данък.

Желаното ниво на данъчните ставки и степен на прогресивност на данъчната система[1] зависи от компромиса между съответните ползи и загуби.[2] Ползите от данъчна система за облагане на трудови доходи с по-високи данъчни ставки и/или по-висока степен на прогресивност произтичат от няколко основни фактора. На първо място това е по-доброто споделяне на рискове по отношение на изходни условия, при които работещите навлизат на трудовия пазар, а също така и по отношение на икономическите рискове през целия живот. Вторият основен фактор е допълнителната възможност за осигуряване на повече публични услуги от правителството. Различните изходни условия между работещите навлизащи на трудовия пазар са свързани с различия в равнището и специалността на образование, както и в индивидуалните умения. Работещите също така са изправени пред рискове, свързани с трудовите доходи, през целия живот. Понякога доходите им са над очакваното равнище, а друг път са под очакваното равнище. Прогресивното данъчно облагане отчасти предпазва от тази несигурност, като автоматично увеличава трудовия доход след облагане с данъци в периоди с по-ниски очаквани доходи и автоматично намалява трудовия доход след облагане с данъци в периоди с по-високи очаквани доходи. Не на последно място, по-високото данъчно облагане помага за финансирането на държавните разходи за предоставяне на публични услуги. От друга страна, по-високото данъчно бреме или по-високата прогресивност

[1] Степента на прогресивност се определя от това с колко се увеличават данъчните ставки върху трудовите доходи в зависимост от нивото на доходите. Един от начините за увеличаване на прогресивността на системата за данъчно облагане на доходите е данъците върху доходите да останат непроменени за работниците с ниски доходи и да се увеличат за работниците с високи доходи. Това може да се постигне чрез увеличаване на най-високите пределни данъчни ставки в икономиката.

[2] Виж Heathcote, Storesletten и Violante (2017) за представянето и дискусията на икономически модел, който включва всички съответни икономически ефекти, чрез които данъчната система влияе върху решенията на домакинствата.

на данъците са свързани с определени загуби, тъй като обезкуражават броя на отработените часове, трудовите усилия, образователните постижения и натрупването на човешки капитал през целия живот.[3]

Ползите и загубите от данъчното облагане често се представят в контекста на намирането на баланс между икономическа ефективност и преодоляване на икономически неравенства, пред което се изправя всяко общество. По-високите данъци водят до загуби на икономическа ефективност. Ползите обаче, изразяващи се в по-високо ниво на споделяне на икономически рискове, по-голямо предлагане на публични услуги и възможност за по-голямо държавно преразпределение гарантират по-справедливо общество.

Еластичността на облагаемия доход (ЕОД) е пряк показател за загубите, свързани с данъчна система за подоходно облагане с по-високи и/или по-прогресивни данъчни ставки. Тя измерва процентното изменение на облагаемия трудов доход в отговор на процентно изменение на пределната данъчна ставка. Положителната ЕОД показва, че при намаляване на пределната данъчна ставка се наблюдава увеличение на облагаемия доход на физическите лица, както и спад на облагаемия доход при увеличение на пределната данъчна ставка. В краткосрочен план този ефект (когато данъците намаляват) би могъл да се дължи на увеличаване на броя на отработени часове, на усилията, които работещите полагат или на по-стриктното спазване на данъчното законодателство. В дългосрочен план това може да се дължи и на повишаване на образователното равнище и първоначалния човешки капитал, както и на увеличаване на натрупването на човешки капитал през целя живот.[4]

Настоящият анализ използва широк набор от административни данни за България за периода 2005-2012 г., както и особеностите на данъчната реформа в страната от 2008 г., която заменя съществуващата дотогава прогресивна данъчна система с плосък данък върху доходите на физическите лица в размер на 10%. В анализа се разглеждат реакциите на индивидуалните трудови доходи породени от тези данъчни промени и по този начин се прави оценка на еластичността на облагаемия доход в България. Реформата на подоходното облагане от 2008 г. има силно изразено въздействие върху ефективните пределни данъчни ставки (включващи осигурителните вноски) на физическите лица. Установяваме, че данъчната реформа е намалила пределната данъчна ставка за около две трети от всички работещи (предимно лица с високи доходи) средно с около 10 процентни пункта. В същото време данъчната реформа увеличава пределната данъчна ставка за около една трета от всички работещи (предимно лица с ниски доходи) с около 10 процентни пункта.

Оценката на ЕОД за България е 0,323 и е в рамките на оценките за други държави. Тази стойност означава, че работещите с най-високата ефективна пределна данъчна ставка преди и след данъчната реформа, при които спадът в пределните данъчни ставки е от 36% на 23%, са увеличили облагаемите си доходи с 6%. Тези въздействия са симетрични. Работещите, при които пределната данъчна ставка се увеличава с 13 процентни пункта, имат спад на облагаемия си доход от 6%. В нашия анализ установяваме, че около една

[3] Виж Heckman, Lochner и Taber (1998), Guvenen, Kuruscu и Ozkan (2014) и Piketty, Saez и Stantcheva (2014).

[4] Икономическата научна литература за еластичността на облагаемия доход (ЕОД) е обширна и е разгледана в Saez, Slemrod и Giertz (2012). ЕОД заема централна роля в анализа на данъчната политика поне от изследванията на Feldstein (1995) насам. Голяма част от емпиричните трудове предоставят оценки на ЕОД в контекста на данъчните реформи в САЩ през 80-те и 90-те години на XX век, като се обръща особено внимание на предлагането на труд и спазването на данъчното законодателство (вж. наред с други Feldstein, 1999; Gruber and Saez, 2002; Giertz, 2007; Kopczuk, 2005). За обсъждане на въпросите, свързани с оптималното данъчно облагане, виж Chetty and Saez (2010), Diamond and Saez (2011), Piketty, Saez and Stantcheva (2014), Stantcheva (2017) и Saez and Stantcheva (2018).

трета от ефекта върху облагаемия доход се дължи на промяна в отработените часове.

Тази оценка на ЕОД най-добре може да се тълкува като краткосрочна реакция на облагаемите трудови доходи породени от промяна в пределните данъчни ставки. Дългосрочните ефекти върху облагаемия доход биха могли да бъдат още по-големи поради потенциално допълнителни дългосрочни положителни ефекти породени от по-високи инвестиции в първоначален човешки капитал при навлизане на трудовия пазар, както и на по-активно натрупване на човешки капитал през целия живот.

В контекста на компромиса между ефективността и справедливостта на данъчната политика, положителната и съществена стойност на ЕОД означава, че увеличението на пределната данъчна ставка на работещите с високи доходи води до загуби на икономическа ефективност поради намаляването на облагаемите им доходи. От друга страна обаче по-високите данъци върху трудовите доходи биха довели до по-добро споделяне на рискове свързани с изходни различия при навлизане на трудовия пазара, както и на икономически рискове през целия живот. Друга полза от по-висока пределна данъчна ставка, особено за лицата с високи доходи би била увеличаването на данъчните приходи и по-високо предлагане на публични услуги.[5]

Данъкът върху доходите е само един компонент на данъчната система. В този мисъл, въпросът за икономическата оптималност на цялата данъчна система изисква анализ на най-добрата комбинация от данъци върху трудови доходи, данъци върху инвестиционни доходи, данъци върху потреблението (ДДС), корпоративни данъци и други. Наличието на точна оценка за еластичността на облагаемия доход за България е важна първа стъпка за оценката на този оптимален данъчен микс.

Административни данни

В изследването използваме голям набор от данни от Декларация Образец 1 събирани от Националната агенция по приходите (НАП) между 2005 и 2012 г. Декларация Образец 1 се подава ежемесечно, на 25-то число на всеки месец, от всички работодатели за всеки техен служител поотделно. Следователно тя обхваща всички служители на всички работодатели в страната и съдържа приблизително 2,5 милиона данъчни декларации всеки месец.

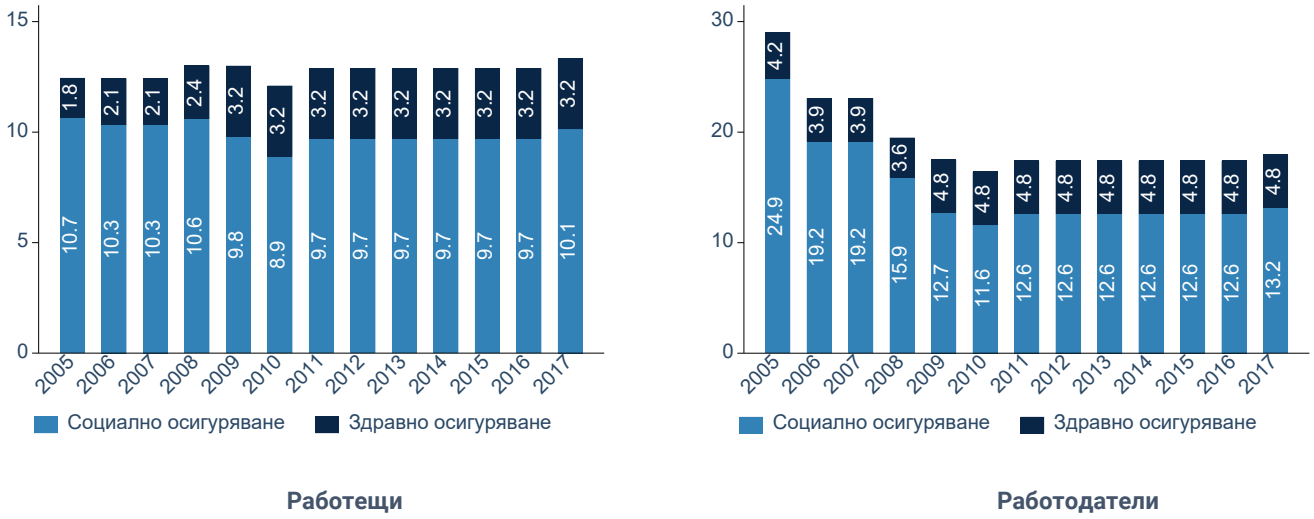
Данните съдържат информация на ниво отделен работник, като например уникален индивидуален идентификатор, възраст, пол, професия, сектор индустрия, пощенски код, град и област. Данните също съдържат уникален идентификатор на фирмата работодател, който позволява да се свържат всички работници, заети в дадена фирма през определен месец.

Основната ни единица за анализ е реалният месечен доход (преди облагане с данъци) за всеки работещ.[6] За тази цел преобразуваме всички аспекти на данъчната система от годишно на месечно ниво - данъчни ставки, минимални прагове и максимални прагове.

[5] Равнището на подоходния данък в България е такова, че увеличаването на най-високите пределни данъчни ставки би довело до увеличаване на данъчните приходи въпреки спада на облагаемия доход. Увеличаването на данъците може да доведе до намаляване на данъчните приходи, но при много по-високи нива на данъчно облагане от съществуващите в момента в България.

[6] Реалните доходи са получени, като е използван индексът на потребителските цени в България за всяка година между 2005 и 2012 г.

1. Социалноосигурителни и здравни вноски, 2005-2017

Бележки: На фигурата са показани размерите на социалноосигурителните и здравни вноски (в проценти), които плащат работещите (ляв панел) и работодателите (десен панел).

Кратък обзор на данъка върху доходите на физическите лица и социалното осигуряване в България

Данъчното облагане в България е на индивидуално ниво, а не на ниво домакинство, и се основава на годишния доход. Най-важните компоненти на системата за данъчно облагане на доходите на физическите лица са: *(i)* социалноосигурителните и здравни вноски, *(ii)* минималните и максималните прагове на социалноосигурителните и здравни вноски, и *(iii)* пределните данъчни ставки за подоходно облагане.

Социалноосигурителни и здравни вноски

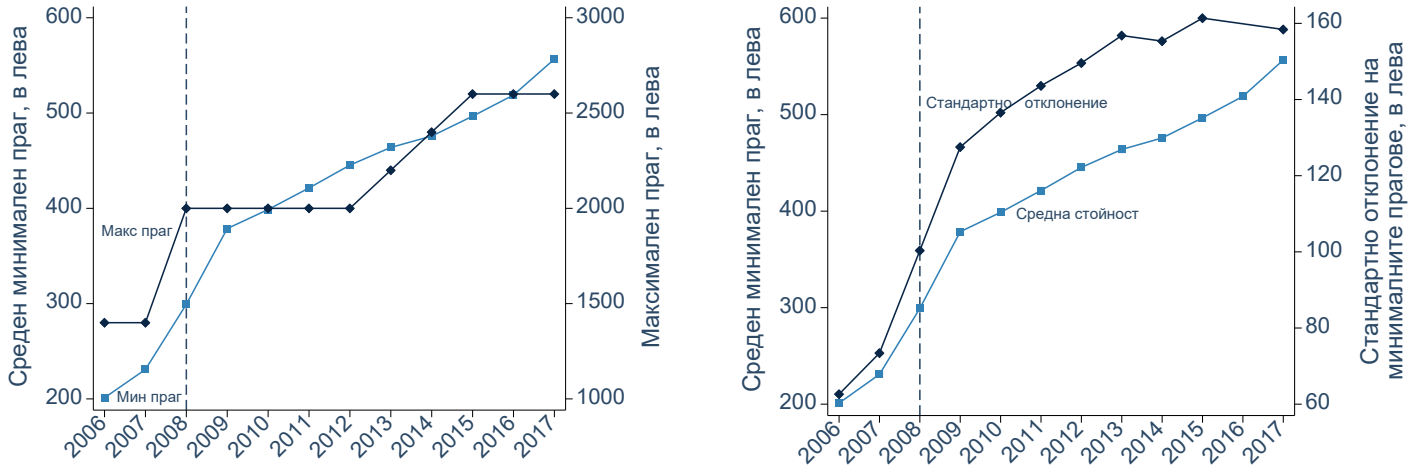
На фигура 1 са показани размерите на социалноосигурителните и здравноосигурителните вноски, които работещите и работодателите плащат за периода 2005-2017 г. Съответните ставки от гледна точка на работещия са тези в левия панел на фигурата. Работещите плащат около 10% социалноосигурителни вноски и около 2-3% здравноосигурителни вноски. Тези ставки остават предимно постоянни през периода на анализа.

Минимални и максимални прагове на социалноосигурителните и здравните вноски

В България работещите плащат социалноосигурителни и здравни вноски, които зависят от съществуващите минимални и максимални прагове. Минималните осигурителни прагове важат дори за работещите с доход под този праг. При доход над максималния праг, от работещите се изисква да плащат вноски само върху дохода до максималния праг.[7] Минималните прагове зависят от професията и отрасъла на заетост. В нашия анализ използваме пълния списък на минималните прагове, зависещи от професията и отрасъла, които се прилагат за всяко лице в нашата извадка през дадена година. Максималните прагове са еднакви за всички лица.

[7] В приложението даваме конкретни примери за начина, по който функционират осигурителните прагове в страната.

2. Минимален и максимален праг, 2006-2017

Бележки: Левият панел на фигурата показва нивото на средните минимални и максимални прагове на социално- и здравноосигурителните вноски. Десният панел показва средната стойност и стандартно отклонение на минималните прагове.

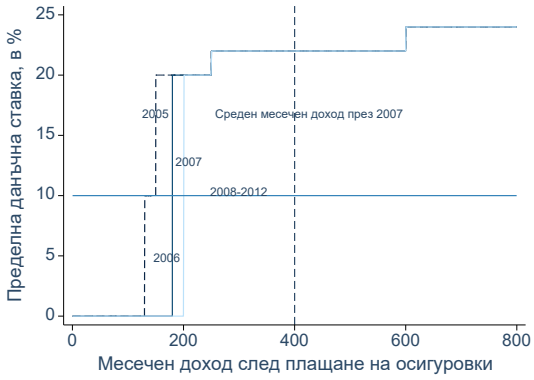
Фигура 2 показва нивото и динамиката на минималните и максималните прагове на вноските за периода 2006-2017 г. В левия панел са показани средните (претеглени според относителния размер на всяка професионално-отраслова клетка) месечни минимални прагове и максимални прагове. В периода 2007-2008 максималният праг се увеличава с около 40%. Минималните прагове постепенно се увеличават от 2006 г. до 2012 г., като през 2008 г. се наблюдава увеличение с 30% (27% за 2009 г.).

Десният панел на фигура 2 е посветен на минималните прагове и освен средните им стойности показва и нарастването на стандартното им отклонение през периода 2006-2012 г.[8]

Пределни данъчни ставки

След плащането на социалноосигурителните и здравните вноски, останалият доход се облага с данък в съответствие със съществуващите данъчни групи и съответните пределни данъчни ставки.[9] До 2008 г. в България се прилага прогресивно данъчно облагане върху доходите на физическите лица. Така например през 2007 г. данъчната система има следните данъчни ставки и данъчни групи (в месечни лева): 0% в диапазона 0-200 лева, 20%, в диапазона 201-250 лева; 22% в диапазона 251-600 лева и 24% в диапазона над 601 лева.[10] През 2008 г. в България се провежда мащабна реформа на данъка върху доходите на физическите, като се въвежда плосък данък от 10% върху всички доходи.[11] На фигура 3 са показани данъчните групи и съответните пределни данъчни ставки за всяка група в периода 2005-2012 г.

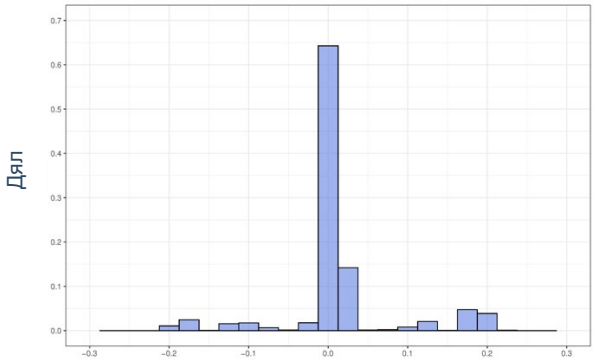
3. Данъчни прагове и пределни данъчни ставки, 2005-2012

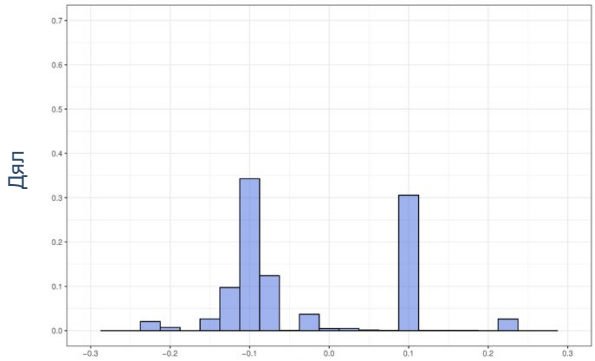
Бележки: На фигурата са показани данъчните прагове и съответните пределни данъчни ставки между 2005 и 2012 г. Средната месечна заплата през 2007 г. е била около 400 лв.

[8] Стандартното отклонение измерва различията в минималните прагове между различните професии и отрасли.
[9] Виж уравнение (A.2) в приложението.
[10] За справка, средната месечна заплата през 2007 г. е около 400 лв.
[11] През 2014 г. има изключение, като за месечни доходи до 340 лв. се прилага 0% пределна данъчна ставка.

4. Промени в ефективните пределни данъчни ставки , 2006-2007 и 2007-2008

Промяна на пределната данъчна ставка, 2006-2007

Промяна на пределната данъчна ставка, 2007-2008

Бележки: Левият панел показва разпределението на промените в индивидуалните ефективни пределни данъчни ставки между 2006 и 2007 г. Десният панел показва разпределението на промените в индивидуалните ефективни пределни данъчни ставки между 2007 и 2008 г.

За да илюстрираме допълнително как реформата на данъка върху доходите на физическите лица в България през 2008 г. се отразява на данъчните ставки, за всяко физическо лице в нашата извадка изчисляваме ефективната пределна данъчна ставка за всяка година.[12] След това за лицата, които са заети през две последователни години, изчисляваме промяната в техните ефективни пределни данъчни ставки.

Левият панел на фигура 4 показва промените в индивидуалните ефективни пределни данъчни ставки между 2006 и 2007 г., т.е. преди данъчната реформа. Както се вижда от фигурата, повечето лица не претърпяват промени в ефективните пределни данъчни ставки между тези две години.[13]

Десният панел на фигура 4 представя промените в индивидуалните ефективни пределни данъчни ставки между 2007 и 2008 г., т.е. точно в периода, когато е въведен плоския данък. Фигурата показва значителните промени в ефективните пределни данъчни ставки за повечето работници. Ефективните пределни данъчни ставки намаляват средно с около 10 процентни пункта за около две трети от всички работещите (предимно с високи доходи) и се увеличават с около 10 процентни пункта за около една трета от всички работещи (предимно с ниски доходи).

Следователно реформата на данъка върху доходите на физическите лица от 2008 г. има силно изразено въздействие върху ефективните пределни данъчни ставки на физическите лица в страната. В резултат на това тя предоставя уникална възможност да се изчисли как промени в данъчните ставки влияят върху индивидуалното поведение и облагаемите трудови доходи, т.е. да се изчисли еластичността на облагаемия доход (ЕОД).

Еластичност на облагаемия доход

Оценката на еластичността на облагаемия доход е направена посредством регресионен анализ.[14] Анализираме три периода: 2005-2008 г., 2005-2010 г. и 2005-2012 г. Разглеждаме и три различни извадки в зависимост от

[12] Виж уравнение (A.4) в приложението.

[13] Някои от положителните и отрицателните промени се дължат на факта, че някои лица са имали положителни или отрицателни промени в доходите си от една година до друга, което е довело до промени в техните ефективни пределни данъчни ставки.

[14] Виж уравнение (A.6) в приложението, както и подробно описание на методологията за оценка, в което обясняваме защо ограничаваме извадката на данните до работещи с доходи над минималните прагове в две последователни години.

отработените часове - без ограничения за отработените часове, наблюдения с отработени часове над 50% от часовете на пълно работно време и наблюдения с отработени часове над 75% от часовете на пълно работно време.[15]

Оценката за случая без ограничения на отработените часове за периода 2005-2008 г. е 0,323. Като конкретен пример за тази стойност, за работещите с най-висока ефективна пределна данъчна ставка (включително и от вноските за социално и здравно осигуряване) преди, така и след данъчната реформа се отчита спад на пределните данъчни ставки от 36% на 23%, което води до увеличение на облагаемите им доходи с 6%. Тези ефекти са симетрични, като при работещите, за които пределната данъчна ставка се увеличи с 13 процентни пункта, ще се наблюдава спад на облагаемите доходи с 6 %. Нашата оценка на ЕОД за България попада в диапазона 0,221-0,559 на оценките на ЕОД от други държави и е сходна с отчетената средна стойност от мета анализа, обобщен в Neisser (2021).

Важно е да се отбележи следното. На първо място, разликата между оценката на ЕОД за всички работещи и оценката на ЕОД за работещите на пълно работно време е 0,102, което означава, че около една трета от общата стойност на ЕОД се дължи на промени в отработените часове. На второ място, когато се разглежда по-дълъг период от време, оценката на ЕОД се увеличава до 0,559. С други думи, при работещите, за които има спад на пределната данъчна ставка от 36% на 23%, се наблюдава увеличение на облагаемите трудови доходи от 10% в по-дълъг период.

Заключения и Препоръки

Нашият анализ показва, че еластичността на облагаемия доход в България е положителна. Част от промяната в облагаемите доходи се дължи на промяна в отработените часове, докато останалата част се дължи на други фактори като спазване на данъчното законодателство, промени в усилията полагани на работното място, както и промени в начина на договаряне на възнагражденията.[16] Освен тези краткосрочни ефекти от промени в пределните данъчни ставки, може да се наблюдават и дългосрочни ефекти, които могат да са значително по-големи, когато се вземат предвид фактори като въздействието върху стимулите за натрупване на човешки капитал. Промените в пределните данъчни ставки могат не само да променят непосредствено поведенческите реакции, но и да влияят на придобиването на допълнителни умения и образование, които имат дългосрочно влияние върху доходите.

От гледна точка на формирането на политики, разбирането на пълното въздействие на промените в данъчното облагане на трудовите доходите изисква да се анализират както загубите, така и ползите от данъчното облагане. Еластичността на облагаемия доход е пряк показател за загубите от една по-прогресивна система за облагане на трудовите доходи. Една плодотворна дискусия за равнището и прогресивността на системата за облагане на трудовите доходи обаче изисква и оценки на потенциалните ползи. Само тогава могат да се правят констатации относно оптималната прогресивност на данъчната система.

Важен аспект на данъчната политика, който нашето изследване не разглежда, е оптималната комбинация от данъчни инструменти, включително данъци върху трудовите и инвестиционните доходи, корпоративни данъци, данъци върху добавената стойност (ДДС) и други. Вземащите политически решения трябва да

[15] Виж таблица А.3 в приложението за оценки на ЕОД за различните извадки.
[16] Виж например Piketty, Saez, and Stantcheva (2014).

вземат предвид относителната ефективност и справедливост на всеки инструмент, за да постигнат баланс, който да максимизира благосъстоянието в обществото. Всеки отделен вид данък оказва различно въздействие върху стимулите за отработените часове, спестяванията, инвестициите и потреблението, поради което следва внимателно да се проучи тяхното взаимодействие.

Бъдещи насоки за изследвания

Няколко насоки за по-нататъшни изследвания биха могли да дадат по-задълбочен поглед върху оптималната данъчна политика за България:

- **Анализ на дългосрочния ЕОД:** Въпреки че се фокусирахме върху краткосрочните реакции на данъчните промени, в бъдеще би могло да се проучи дългосрочната еластичност на облагаемия доход. Това би дало по-пълна представа за това как данъчната политика влияе върху поведението на трудовия пазар за по-дълъг период от време.
- **Анализ на разликите в изходните условия и икономическите рискове през целия живот:** От решаващо значение е включването на разликите в изходните условия, както и шоковете в трудовите доходите през целия живот. Този подход би позволил да се анализира по-цялостно въздействието на данъчните реформи върху различни групи от населението, включително тези, които са по-уязвими към икономически сътресения.
- **Анализ на полезността от предоставянето публични услуги:** Разбирането на степента, в която публичните услуги се оценяват от обществото и предоставят ефективно, е от съществено значение за оценката на по-широкото въздействие на данъците. Оценката на това как тези услуги допринасят за индивидуалното благосъстояние и икономическата ефективност би предоставила повече информация за оптималното разработване на данъчната политика.
- **Анализ на оптималността на данъците върху трудовите доходи:** Тази оценка трябва да се направи във връзка с цялостната данъчна структура, включително данъците върху доходите от инвестиции и потреблението (ДДС). Чрез разглеждането на този баланс, бъдещите проучвания биха могли да предложат цялостна перспектива за това как да се проектира данъчна система, която да постига целите за справедливост и ефективност.

Приложението към настоящия анализ е достъпно на: cea.egov.bg

Съветът за икономически анализи изготвя независими анализи и становища по отделни въпроси относно състоянието на българската икономика, предизвикателствата и рисковете пред нея, както и възможни политики и препоръки за решаването им.

Уеб страница: **cea.egov.bg** Социални медии: **@BCEANews** **Facebook**

Библиография

Chetty, Raj and Emmanuel Saez, "Optimal Taxation and Social Insurance with Endogenous Private Insurance," *American Economic Journal: Economic Policy*, 2010, *2* (2), 85–114.

Diamond, Peter and Emmanuel Saez, "The Case for a Progressive Tax: From Basic Research to Policy Recommendations," *Journal of Economic Perspectives*, 2011, *25* (4), 165–190.

Feldstein, Martin, "The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of the 1986 Tax Reform Act," *Journal of Political Economy*, 1995, *103* (3), 551–572.

Feldstein, Martin, "Tax Avoidance and the Deadweight Loss of the Income Tax," *Review of Economics and Statistics*, 1999, *81* (4), 674–680.

Giertz, Seth H., "The Elasticity of Taxable Income over the 1980s and 1990s," *National Tax Journal*, 2007, *60* (4), 743–768.

Gruber, Jonathan and Emmanuel Saez, "The Elasticity of Taxable Income: Evidence and Implications," *Journal of Public Economics*, 2002, *84* (1), 1–32.

Guvenen, Fatih, Burhanettin Kuruscu, and Serdar Ozkan, "Taxation of Human Capital and Wage Inequality: A Cross-Country Analysis," *Review of Economic Studies*, 2014, *81* (2), 818–850.

Gyoshev, Stanley, Gueorgui Kambourov, Georgi Kocharkov, and Trifon Pavkov, "Un-covering the Tax Elasticity Using Administrative Data: Evidence from a Comprehensive Tax Reform," Mimeo, University of Toronto 2024.

Heathcote, Jonathan, Kjetil Storesletten, and Gianluca Violante, "Optimal Tax Progressivity: An Analytical Framework," *Quarterly Journal of Economics*, 2017, *132* (4), 1693–1754.

Heckman, James J., Lance Lochner, and Christopher Taber, "Explaining Rising Wage Inequality: Explorations with a Dynamic General Equilibrium Model of Labor Earnings with Heterogeneous Agents," *Review of Economic Dynamics*, 1998, *1* (1), 1–58.

Kopczuk, Wojciech, "Tax Bases, Tax Rates and the Elasticity of Reported Income," *Journal of Public Economics*, 2005, *89* (11), 2093–2119.

Neisser, Carina, "The Elasticity of Taxable Income: A Meta-regression Analysis," *The Economic Journal*, 2021, *131* (640), 3365–3391.

Piketty, Thomas, Emmanuel Saez, and Stefanie Stantcheva, "Optimal Taxation of Top Labor Incomes: A Tale of Three Elasticities," *American Economic Journal: Economic Policy*, 2014, *6* (1), 230–271.

Saez, Emmanuel and Stefanie Stantcheva, "A Simpler Theory of Optimal Capital Taxation," *Journal of Public Economics*, 2018, *162*, 120–142.

Saez, Emmanuel, Joel Slemrod, and Seth H. Giertz, "The Elasticity of Taxable Income with Respect to Marginal Tax Rates: A Critical Review," *Journal of Economic Literature*, 2012, *50* (1), 3–50.

Stantcheva, Stefanie, "Optimal Taxation and Human Capital Policies over the Life Cycle," *Journal of Political Economy*, 2017, *6* (125), 1931–1990.